

RECENZJE

ANDRZEJ RADZIEWICZ-WINNICKI

ORCID: 0000-0001-6227-8700

Profesor emeritus, Uniwersytet Śląski, Uniwersytet Zielonogórski

E-mail: arwinnicki@gmail.com

RECENZJA KSIĄŻKI: WIESŁAW AMBROZIK, JERZY MODRZEWSKI (RED.),
*STANISŁAW KOWALSKI. PAMIĘĆ POSTACI UCZONEGO
I KONTYNUACJE JEGO DOROBKU,*
WYDAWNICTWO NAUKOWE UAM, POZNAŃ 2021, S. 576

W końcu 2021 roku nakładem renomowanego Wydawnictwa Naukowego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza ukazało się ważne dzieło – jestem pewien, że od dawna już oczekiwane – poświęcone jednemu z jakże wybitnych uczniów i propagatorów szkoły naukowej znanego na całym świecie Florianu Znanieckiego, a mianowicie **profesorowi Stanisławowi Kowalskiemu (1904–1990)**. W tym miejscu pragnę nawiązać do pierwowzoru zachowań pewnej identyfikacji profesora Kowalskiego, żyjącego przecież w jakże trudnym okresie w dziejach z rzadka spotykanej destrukcyjnej ewolucji naszego państwa, z poglądami Jego bliskiego Mistrza i kręgu osób, których to godnie zawsze reprezentował. Sądzę też, iż przywołane stwierdzenia zbliżone są z intencjami znakomitych pedagogów społecznych, socjologów wychowania, panów redaktorów naukowych tomu, którym poświęcam również niniejszy skromny mój esej recenzyjny.

Zdaniem Znanieckiego przedmiotem filozofii pozostaje zawsze sama jednostka ludzka. Jednakże nie był, nie jest to „człowiek w ogóle”, abstrakcyjny produkt myślenia, byt – gatunkowy czy jednostkowy, realny bądź idealny zespół treści wyodrębnionych przez filozofię. Człowiek – jak określa go autor *Humanizmu i poznania* – „[...] to historyczne indywiduum, z jego określonymi, różnorodnymi i zmiennymi dążeniami, to historyczne społeczeństwo, z określonymi,

różnorodnymi i zmiennymi potrzebami i instytucjami. [...] Historyczny charakter indywiduum czy społeczeństwa wyraża się przede wszystkim w działalności. Człowiek przestaje być dla nas «człowiekiem w ogóle», gdy uwzględniamy różnice pomiędzy ludźmi zależnie od czasu i miejsca”¹. Przedmiotem osobistej refleksji Znanieckiego od samego początku kreatywnej twórczości jest *individuum* kulturowe, „Człowiek Kulturowy” egzystujący we wszystkich historycznie zaistniałych, a więc widocznych i sprawdzalnych empirycznie jego przejawach. Wizja Znanieckiego – jak wiarygodnie podają Stanisław Borzym oraz Stanisław Burakowski – kształtowana pod wpływem pragmatyzmu i neokantyzmu – ujmowała świat ludzki jako całość kształtu tworzonych w działaniu wartości, które należy poddać dopiero teoretycznemu badaniu. Badanie to z jednej strony miała podjąć filozofia wartości – orzekająca o działaniach i wartościach w ogóle, z drugiej strony zaś nauki humanistyczne – traktujące działania i wartości w ich znaczeniach specjalnych.

Filozoficzny program Znanieckiego, asymilując teoretycznie nowości początków XX wieku – poglądy Schillera, Bergsona czy Simmla (by wymienić myślicieli wówczas mu najbliższych) – przyjmował również ogólne założenie o racjonalności świata, włączał się w przechowane w pozytywistycznej filozofii nauki dziedzictwo racjonalizmu (aczkolwiek założenie to pojmował w duchu pozytywizmu epoki modernizmu – za Boutroux, Poincarem, Le Royem). „Aby pojąć prawdziwą istotę ludzką – podkreśla w *Humanizmie i poznaniu* – [...] nie można go osłabić, pomijać, ni zwalczać racjonalizmu, trzeba go rozwinąć w pełni jego znaczenia”². Kontynuatorzy Mistrza Kowalskiego, Jego żyjący dzisiejsi Uczniowie, a zarazem liderzy czy współtwórcy współczesnego oblicza tej wyjątkowej szkoły naukowej, podobnie jak i tytułowa postać tomu (po trosze za Charlesem Wright Millsem³), krytykują – chociaż często nie bezpośrednio – wyabstrahowa-

¹ F. Znaniecki, *Humanizm i poznanie*, Skład główny w Księgarni E. Wende i Spółka, Warszawa 1912, s. 10.

² Tamże, s. 30; S. Borzym, *Młody Znaniecki: między pragmatyzmem i neokantyzmem*, „Studia Filozoficzne” 1976, nr 3, Por. S. Burakowski, *Wprowadzenie*, [w:] F. Znaniecki, *Wstęp do socjologii*, PWN, Warszawa 1988, s. XV, XVI.

³ Zakładam, iż z niniejszą recenzją zapoznają się nie tylko socjologowie czy pedagodzy społeczni, ale również inni reprezentanci szeregu subdyscyplin szerokiej rodziny nauk społecznych. A może i spoza? Warto więc uzupełnić informacje, które przytaczam o wybitnym klasyku socjologii amerykańskiej:

Charles Wright Mills (1916–1962) – amerykański socjolog jest powszechnie znany jako twórca orientacji tzw. *sociological imagination*. Głównym celem Millsa zawartym w *Wyobraźni socjologicznej* nie jest krytyka istniejących przypadków publicznych i wadliwa diagnoza zastanego stanu (teza druga), lecz ukazanie społecznych zjawisk, które zakłócają (wstrzymują) kształtowanie się socjologicznej (psychospołecznej) wyobraźni. Ludzie żyjący w społeczeństwie mas są, jego zdaniem, świadomie lub nieświadomie ofiarami osobistych trosk, poprzez panujący powszechnie dogmatyzm, których nie potrafią skojarzyć z problemami społecznymi. Nie uświadamiają sobie wzajem-

ny oczywiście w jego czasie społecznym empiryzm, a zwłaszcza teorie *wielości czynników*. To one właśnie, mnożąc się nieustannie, stanowiły bodźce sprawcze oddziałujące w większości państw świata bezpośrednio na oświatę. Ów stan doprowadził de facto sporą grupę analityków do wyeliminowania roli związków przyczynowo-skutkowych jakże skutecznie obecnych we wszelkich relacjach socjalizacyjno-wychowawczych. Prawdziwie uświadomiony i wyedukowany obywatel natomiast zdaje sobie na ogół sprawę z tych relacji, pojmując on bowiem, że zjawiska, które uważa za kłopot natury osobistej, są bardzo często problemami dotyczącymi także innych. Co ważniejsze natomiast, rozwiązać je można nie indywidualnie, lecz tylko drogą zmodyfikowania struktury określonej grupy społecznej, a czasami struktury całego społeczeństwa. Członkowie społeczeństwa mas mają swoje zawiste perturbacje, ale nie zdają sobie na ogół sprawy ani z ich prawdziwego znaczenia, ani z ich źródeł. Z kolei uświadomieni obywatele konfrontują ze sobą zagadnienia i potrafią zwykle dostrzec ich ogólny aspekt, na zasadzie logiki współwystępowania szeregu zdarzeń, i wyjaśniania ich znaczenia. Koniecznie pragnę przytoczyć w tym fragmencie recenzji zdanie samego Millsa:

Politycznym zadaniem socjologa – jak każdego w ogóle liberalnego wychowawcy – jest stale przekładanie trudności osobistych na język zagadnień ogólnych i uświadamianie poszczególnym jednostkom znaczenia, jakie zagadnienia te odgrywają w ich życiu. Praca socjologa (a także i jego sposób życia, skoro jest wychowawcą) winna odznaczać się takim właśnie rodzajem socjologicznej wyobraźni⁴.

Tak więc wyobraźnia Millsa czy Kowalskiego – podobnie jak i członków/członkiń zespołu autorskiego, oznacza wyostrzoną zdolność dostrzegania społecznych źródeł problemów indywidualnych, i ich podstawowych, przeważnie historycz-

nego oddziaływania o charakterze sprzężenia zwrotnego indywidualnych kłopotów ich środowisk i narastania problemów, często mało bądź to nierozwiązywalnych ich bolączek. Ze współczesnego punktu widzenia cała twórczość Stanisława Kowalskiego w okresie szczególnej aktywizacji przypadającego czasu społecznego uczonego jakże trudnego w okresie ludzkiego socjalistycznego eksperymentu w dziejach rozwoju naszego państwa (1945–1989) staje się kształcenie wyobraźni wśród uczniów, współpracowników i czytelników o charakterze psychospołecznym, jako jednej z tych kompetencji, jakie niezbędne – tak powiedziałby dzisiaj – są do świadomego, pełnego uczestnictwa w *społeczeństwie obywatelskim i wiary* w możliwość kreowanego działania nauczyciela, wychowawcy, niezależnie od tego, czy będzie nim socjolog wychowania, czy też wywodzący się z innej dyscypliny nauk społecznych – pedagog społeczny (J. Włodarek, *Socjologia wychowania w Polsce. Rozwój problematyki i badań w latach 1928–1988*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 1992, s. 26; W. Ambrozik, J. Modrzewski, *Problematyka wychowania w twórczości polskich socjologów. Wybór tekstów*, Wydawnictwo BWSH, Koszalin 1998; J. Modrzewski, A. Matysiak-Błaszczyk, E. Włodarczyk (red.), *Środowiska uczestnictwa społecznego jednostek, kategorii i grup (doświadczenia socjalizacyjne i biograficzne)*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2018, s. 11–27).

⁴ C.W. Mills, *Sociological Imagination*, Oxford University Press, Oxford 1959, s. 188; por. H. Aptheker, *Świat C. Wrighta Millsa*, Książka i Wiedza, Warszawa 1963, s. 119.

nych przyczyn. Uwidacznia się raz jeszcze podkreślana ograniczoność analizy systemu ekonomicznego i jego akcesoriów – historycznych i współcześnie aktualnych procesów pojawiających się w skali publicznej. Omawiana obszerna książka wpisuje się również w inny kanon rodzimej biografii wybitnych osobistości.

Polskie badania nad tzw. *pamięciowym* nurtem naukowych publikacji stanowią ważny obszar wspomnień/analiz w bardzo wielu dyscyplinach. W większości z nich, co przecież wydaje się być oczywistym faktem, pojawiają się również wątki, które Piotr Filipkowski określa jako prawie wszechobecne w literaturze przedmiotu *pamięcioznawstwa reguły nieostrości*⁵. Książka, o której kreślę bardzo ogólny szkic na bazie osobistej recenzji, podejmuje, a jest to jej niewątpliwy podstawowy walor, ambitne próby zaostrezenia, wyostrezenia – z perspektywy bieżącej – często migotliwego już, rozmytego, oddalającego się – w ludzkiej pamięci – obrazu niezwyklej postaci Uczonego. Z pewnością niniejsza praca zbiorowa dołącza do rozpraw wielu innych autorów, o czym szczegółowo wspomnę w kolejnej recenzji publikowanej również w tym tomie „Rocznika Pedagogicznego”. Dotyczy ona mojej własnej recepcji książki profesora Lecha Witkowskiego poświęconej Florianowi Znanieckiemu.

Książka pod redakcją Wiesława Ambrozika i Jerzego Modrzewskiego jest zbiorem przemyśleń, nowych opracowań i dociekań ponad dwudziestu w większości bardzo znanych, w kraju i poza jego granicami, Autorów. Obejmuje ona szereg zróżnicowanych tematycznie szkiców poświęconych twórczości wybitnego socjologa, pedagoga, ale również filozofa wychowania – profesora Stanisława Kowalskiego – która zasługuje na miano wyjątkowego przedsięwzięcia. Publikacja o wielkich walorach naukowo-poznawczych napisana została przejrzystym i czytelnym językiem. Szerokie rozważania metodologiczne, jak i uogólnienia teoretyczne wypływające z inspiracji samego Uczonego i Jego uczniów/współpracowników oraz tych reprezentantów nauk społecznych, którzy są spadkobiercami dorobku profesora Stanisława Kowalskiego, wymagały od Autorów zastosowania złożonego aparatu naukowego w postaci przypisów, bibliografii i innych niezbędnych uzupełnień/dodatków. Sądzę, że dzięki temu wnikliwy czytelnik zrozumie, jak idee Profesora wzajemnie się rozwijały, uzupełniały i bezpośrednio odniosły do kontekstu biograficznego i historycznego. Wśród klasyków polskiej (ale przecież i europejskiej) socjologii wychowania i pedagogiki społecznej Stanisławowi Kowalskiemu przysługuje miejsce szczególnie wyróżnione. Był on (jest przecież) przedstawicielem polskiej humanistyki, kontynuatorem (obok Romany Miller, Jana Szczepańskiego czy Tadeusza Szczurkiewicza, w okresie powojennym Pol-

⁵ P. Filipkowski, *Raz jeszcze – nieco inaczej – o najnowszych polskich badaniach nad pamięcią (zbiorową)*, „Kultura i Społeczeństwo” 2014, t. 58, nr 3, s. 4–5.

ski) dorobku Floriana Znanieckiego i jego znanej w świecie szkoły naukowej. Z obowiązku przytaczam podstawowe dane z bogatej biografii Profesora:

Stanisław Kowalski – był socjologiem, pedagogiem i teoretykiem wychowania. Studiował pedagogikę, psychologię, socjologię, filozofię oraz językoznawstwo na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Studia wyższe ukończył w 1930 roku; przez kilka lat pracował w oświatowych placówkach na terenie Wielkopolski (m.in. Rawicz, Leszno), utrzymując stały kontakt z kilkoma zakładami naukowymi macierzystego Uniwersytetu i Polskim Instytutem Socjologicznym w Poznaniu. Był uczniem Floriana Znanieckiego, pod pieczę którego przygotował pracę doktorską, obronioną dopiero po wojnie (1947). Związał się na stałe ze szkolnictwem wyższym, początkowo z socjologią na Uniwersytecie Łódzkim. Współpracował z Józefem Chałasińskim, z którym wznosił działalność Polskiego Instytutu Socjologicznego, a następnie – już na stałe – z własną Alma Mater (Uniwersytetem Poznańskim). Był też kierownikiem Katedry Psychologii II (de facto Katedry zajmującej się psychologią społeczną), a po jej likwidacji (1952) Zakładu Psychologii Wychowawczej (1952–1958). Po wznowieniu działalności Katedry Socjologii UAM (w latach 1958–1961) podjął się trudu jej organizacji i kierownictwa. W kolejnych latach (1961–1969) pełnił funkcję kierownika Katedry Pedagogiki oraz powołanego (w ramach struktury tejże jednostki) Zakładu Socjologii Wychowania. Od 1969 roku (do przejścia na emeryturę w roku 1974) kierował Katedrą/ Zakładem Pedagogiki Społecznej Instytutu Pedagogiki Uczelni Poznańskiej. Ponadto – jak wspomina Jak Włodarek – zorganizował (1958–1968) od podstaw Katedrę Socjologii w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Gdańsku, w której pełnił funkcję kierownika. Na szczególną uwagę zasługuje organizacja i rozwój wielu badań zespołowych, które skupiały jego uczniów rekrutujących się spośród nauczycieli praktyków, jak również pracowników naukowych wielu Uczelni⁶.

Problematykę wychowania z racji wszechstronnego wykształcenia penetrował Stanisław Kowalski w aspektach różnych dyscyplin naukowych: socjologii, pedagogiki, psychologii czy też prakseologii. Wynikiem tej praktyki badawczej jest oryginalna koncepcja postrzegania pedagogiki jako empirycznej nauki, całkowicie autonomicznej w systemie nauk o wychowaniu – koncepcja pedagogiki jako nauki prakseologicznej (stosowanej), której funkcją jest ingerowanie w rzeczywistość wychowawczą według określonych celów i zasad, a również integrowanie poszczególnych wpływów wychowawczych. Koncepcja została przedstawiona w nieocenionej pracy *Socjologia wychowania w zarysie* (1974)⁷.

Całość sygnalizowanej problematyki koncentruje się wokół dwóch podstawowych aspektów wychowania, a mianowicie: środowiska wychowawczego i jego komponentów oraz procesu uspołecznienia wychowanka, przebiegającego pod wpływem danego środowiska.

⁶ J. Włodarek, *Kowalski Stanisław*, [w:] *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, t. 2, red. T. Pilch, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa 2003, s. 814–815; por. J. Włodarek, *Socjologia wychowania w Polsce Ludowej*, „Studia Socjologiczne” 1985, nr 3–4, s. 98–99, s. 163–183.

⁷ J. Włodarek, *Socjologia wychowania w Polsce...*, dz. cyt., s. 85–102.

Jak stwierdzał inny z uczniów Kowalskiego – Władysław Dykcik – istotną rolę środowiska wychowawczego w realizacji określonych zamiarów i celów wychowawczych staje się kontrola i regulacja bodźców oraz wpływów środowiskowych.

W tym środowisku społecznym Kowalski wyróżnia trzy obszary wpływów określających charakter procesu uspołecznienia i wychowania. Są nimi: środowisko wychowawcze, czyli system zinstytucjonalizowanej działalności zmierzającej do świadomej, planowej realizacji celów wychowania (rozumianego wąsko); system wartości i stosunków międzyludzkich mających pośredni wpływ na przebieg uspołecznienia i wychowania (rozumianego szeroko); sfera tzw. patologii społecznej, czyli różnych zagrożeń moralnych, przestępczych rodziny, grup rówieśniczych, band itp. (wpływy dyspozycyjne, odchylenia, niedostosowanie)⁸.

W ramach metodologii przedmiotem specjalnej uwagi Stanisława Kowalskiego było zagadnienie relacji między różnymi naukami o wychowaniu, w szczególności zaś między pedagogiką społeczną a socjologią wychowania. Był bezpośrednim kontynuatorem pionierskiego w tym zakresie dzieła Floriana Znanieckiego. Jego osobistą zasługą pozostaje też wprowadzenie socjologii wychowania do uniwersyteckich programów kształcenia pedagogicznego szerokich rzesz nauczycieli. Teoretyczne podstawy i założenia koncepcji Stanisława Kowalskiego są stale i pomyślnie rozwijane przez liczne grono Jego uczniów bądź bliskich współpracowników: Jana Włodarka (od lat związanego przede wszystkim z socjologią na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza), Wiesława Ambrozika, Benona Bromberka, Władysława Dykcika, Tadeusza Frąckowiaka, Dzierzymira Jankowskiego, Zbigniewa Kwiecieńskiego, Jerzego Modrzewskiego, Stanisława Wawryniuka i innych⁹.

Ta książka nie potrzebuje rekomendacji. Będzie ona przedmiotem recepcji szerokich rzesz czytelników. Tak pisał w latach 80. ubiegłego stulecia kolejny uczeń Floriana Znanieckiego w *Przedmowie* dzieła Zygmunta Dulczewskiego: „jest ona także fascynującym przyczynkiem do dziejów polskiej inteligencji, a przede wszystkim do dziejów nauki i kultury narodowej w Polsce”¹⁰.

Struktura pracy jest oczywiście nader poprawna. *Wstęp* (redaktorów naukowych tomu), w którym zasygnalizowano wszystkie teksty, samą koncepcję i cel pracy, spełnia zarazem rolę podsumowania. Praca odpowiada wszelkim **wymogom stawianym** książkom **stricte naukowym**.

⁸ W. Dykcik, *Stanisława Kowalskiego (1904–1991) koncepcja doskonalenia systemu wychowawczego w środowisku*, [w:] *Pedagogika społeczna. Dokonanie – aktualność – perspektywy*, red. S. Kawula, Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2004, s. 243.

⁹ Zob. M. Cichosz, *Pedagogika społeczna w Polsce w latach 1945–2005. Rozwój – obszary refleksji i badań – koncepcje*, Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2006, s. 99–100; por. A. Radziejewicz-Winnicki, *Pedagogika społeczna*, Wyd. Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008, s. 147–150.

¹⁰ J. Szczepański, *Przedmowa*, [w:] Z. Dulczewski, *Florian Znaniecki. Życie i dzieło*, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 1984, s. 5.

Ze zrozumiałych względów nie będę w przedłożonej opinii charakteryzował każdego tekstu z osobna. Przygotowali je do druku wybitni badacze (profesjonałliści) reprezentujący różne środowiska naukowe w kraju, jak i najwyższy status naukowy. Poniżej przytaczam szczegółowy podział treści:

Wstęp, Wiesław Ambrozik, Jerzy Modrzewski

Część I: STANISŁAW KOWALSKI – SOCJOLOG WYCHOWANIA I PEDAGOG SPOŁECZNY

Jan Włodarek, *Życie i działalność naukowa Stanisława Kowalskiego (1904–1990)*

Barbara Kowalska-Ehrlich, *Stanisław Kowalski: Mój Ojciec*

Władysław Markiewicz, *Wspomnienie o profesorze Stanisławie Kowalskim*

Część II: WYBRANE PUBLIKACJE Z DOROBKU NAUKOWEGO PROFESORA STANISŁAWA KOWALSKIEGO

Stanisław Kowalski, *Socjologia a pedagogika*

Stanisław Kowalski, *Pedagogika społeczna Heleny Radlińskiej a socjologia wychowania*

Stanisław Kowalski, *Znaczenie teorii systemów społecznych Floriana Znanickiego w interdyscyplinarnych badaniach nad wychowaniem*

Stanisław Kowalski, *Systemy oświatowe scentralizowane i zdecentralizowane w świetle wyników badań M.S. Archer*

Stanisław Kowalski, *Podejście systemowe w badaniu środowisk wychowawczych*

Stanisław Kowalski, *Jednostka i jej środowisko społeczne*

Stanisław Kowalski, *Środowisko lokalne w wychowawczym funkcjonowaniu społeczeństwa*

Stanisław Kowalski, *Proces uspołecznienia*

Stanisław Kowalski, *Rodzina jako przedmiot socjologii wychowania*

Stanisław Kowalski, *Jakościowo-typologiczne a statystyczne badania nad selekcyjnymi funkcjami wychowania*

Biografia prac prof. S. Kowalskiego

Część III: ODNIESIENIA I ZASTOSOWANIA

Zbigniew Kwieciński, *Czy możliwy jest pedagogiczny powrót do mądrości? Pamięci Profesora Stanisława Kowalskiego*

Ewa Marynowicz-Hetka, *Podejście systemowe i/lub podejście transwersalne? Na marginesie lektury tekstu Stanisława Kowalskiego. Podejście systemowe w badaniu środowisk wychowawczych*

Jerzy Modrzewski, *Impulsy edukacyjne w (re)konstrukcji struktury nie tylko społeczeństwa polskiego*

Ewa Solarczyk-Ambrozik, *Dynamika zmian w obszarze pracy a rozwój studiów karierowych*

Tadeusz Frąckowiak, *Rozwój, rozmieszczenie i typy badań selekcji szkolnej*

Maria Jakowicka, *Zróżnicowanie funkcjonowania szkół środowiskowych w warunkach średniego miasta (na przykładzie Zielonej Góry)*

Halina Sowińska, *Grupa jako struktura pośrednicząca w przekazie kulturowym*

Dzierżymir Jankowski, *Środowisko edukacyjne człowieka dorosłego jako problem pedagogiki społecznej i andragogiki*

Wiesław Ambrozik, *Aktualność koncepcji systemu profilaktyki społecznej i resocjalizacji Stanisława Kowalskiego*

Wiesława Kubiak-Krzywicka, *Determinizm środowiskowy w genezie zaburzonej socjalizacji – pewność czy wątpliwość*

Część IV: KONTYNUACJE

Katarzyna Segiet, *Pedagogika społeczna i socjologia wychowania – w kręgu wzajemnych inspiracji*

Agnieszka Barczykowska, *Zastosowanie koncepcji Profesora Stanisława Kowalskiego w badaniach przemian współczesnych środowisk wychowawczych (na przykładzie procesu gentryfikacji)*

Katarzyna Pawełek, *Spoleczność lokalna jako płaszczyzna zapobiegania zachowaniom ryzykownym młodych ludzi*

Agata Matysiak-Błaszczyk, Jerzy Modrzewski, *Kondycja i destrukcja funkcji socjalizacyjnej wiejskich społeczności lokalnych*

Katarzyna Dworniczek, *Zastosowanie metodologii podejścia systemowego S. Kowalskiego w diagnozie biedy doświadczanej przez dzieci rodzin zamieszkujących w mieście średniej wielkości*

Ewa Włodarczyk, *Sieć lokalna wsparcia dla osób z problemami alkoholowymi (na przykładzie Poznania). Odniesienia do podejścia systemowego Stanisława Kowalskiego*

Maciej Muskała, *Rekonstrukcja więzi społecznych osadzonych jako podstawa resocjalizacji*

Monika Kościelniak, *Zastępcza piecza rodzinna jako instytucjonalna forma rozwiązywania społecznego problemu rodzinnego w przestrzeni lokalnego środowiska wychowawczego*

Mirosława Ściupider-Młodkowska, *Rodzina czy rodziny? Strony paradygmatu wielorodzinnności współczesnej kontrastowej rzeczywistości*

Informacje o Autorach

Zaprezentowana publikacja powinna przyczynić się w środowisku humanistów do zrozumienia twórczości tytułowej postaci Uczzonego. Atrakcyjność edycji waloryzują dołączone archiwalne fotografie i inne dokumenty osobiste. Prowadzone przez Autorów narracje są (stają się) obiektami/informacjami obdarowanymi pełnym zaufaniem, co szczególnie ważne w dobie społeczeństwa ryzyka i otaczającej nas kultury nieufności w stosunku do zastanych autorytetów.

Znajomość treści tej książki stanie się niewątpliwie trwałą waloryzacją intelektualną każdego wnikliwego Czytelnika. Życzę Państwu miłej i spokojnej jakże pozytywnej lektury.

BIBLIOGRAFIA

Ambrozik W., Modrzewski J., *Problematyka wychowania w twórczości polskich socjologów. Wybór tekstów*, Wydawnictwo BWSH, Koszalin 1998.

Aptheker H., *Świat C. Wrighta Millsa*, Książka i Wiedza, przeł. E. Danecka, Warszawa 1963.

Borzym S., *Młody Znaniecki: Między pragmatyzmem i neokantyzmem*, „Studia Filozoficzne” 1976, nr 3.

Burakowski S., *Wprowadzenie*, [w:] F. Znaniecki, *Wstęp do socjologii*, PWN, Warszawa 1988, s. IX–XLIV.

Cichosz M., *Pedagogika społeczna w Polsce w latach 1945–2005. Rozwój – obszary refleksji i badań – koncepcje*, Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2006.

- Dykcik W., *Stanisława Kowalskiego (1904–1991) koncepcja doskonalenia systemu wychowawczego w środowisku*, [w:] *Pedagogika społeczna. Dokonania – aktualność – perspektywy*, red. S. Kawula, Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2004, s. 241–256.
- Filipkowski P., *Raz jeszcze – nieco inaczej – o najnowszych polskich badaniach nad pamięcią (zbiórówką)*, „Kultura i Społeczeństwo” 2014, t. 58, nr 3, s. 3–28.
- Hałas E., *Towards the World Culture Society. Florian Znaniecki’s Culturalism*, Peter Lang – Internationaler Verlag der Wissenschaften, Frankfurt Am Main 2010.
- Kowalski S., *Socjologia wychowania w zarysie*, PWN, Warszawa 1974.
- Mills C.W., *Sociological Imagination*, Oxford University Press, Oxford 1959.
- Modrzewski J., Matysiak-Błaszczuk A., Włodarczyk E. (red.), *Środowiska uczestnictwa społecznego jednostek, kategorii i grup (doświadczenia socjalizacyjne i biograficzne)*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2018.
- Radziewicz-Winnicki A., *Pedagogika społeczna*, Wyd. Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008.
- Szczeptański J., *Przedmowa*, [w:] Z. Dulczewski, *Florian Znaniecki. Życie i dzieło*, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 1984, s. 5–10.
- Włodarek J., *Kowalski Stanisław*, [w:] *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, t. 2, red. T. Pilch, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa 2003, s. 814–817.
- Włodarek J., *Socjologia wychowania w Polsce Ludowej*, „Studia Socjologiczne” 1985, nr 3–4, s. 98–99, 153–174.
- Włodarek J., *Socjologia wychowania w Polsce. Rozwój problematyki i badań w latach 1928–1988*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 1992.
- Znaniecki F., *Humanizm i poznanie*, Skład główny w Księgarni E. Wende i Spółka, Warszawa 1912.

